

GYAKORI KÉRDÉSEK - OPEN BUDGET SURVEY 2017

1. Mi az Open Budget Survey 2017?

- Az OBS az egyetlen független, összehasonlítható és rendszeres időközönként megvalósuló felmérés a világ országaiban tapasztalható költségvetési átláthatóság és felelősség mérésére. A felmérést nemzeti kormányoktól független, a civil szférában dolgozó költségvetési szakértők készítik.
- A felmérés dokumentált bizonyítékok és objektív kritériumok alapján értékeli, hogy a résztvevő 115 ország nemzeti vagy központi kormányzata milyen mértékben biztosít a nyilvánosság számára időszerű és teljes hozzáférést a nemzetközi jó gyakorlat alapján szükséges 8 legfontosabb költségvetési dokumentumhoz. Nyilvánosan elérhető a dokumentum, amennyiben a jó gyakorlatok szerinti időkereten belül elérhető az interneten. Továbbá a felmérés vizsgálja, hogy a dokumentumokban közölt információ teljes körű és hasznos.
- A felmérés azt is vizsgálja, hogy a törvényhozás, a számvevőszék és a független költségvetési tanács mennyire képes hatékony felügyeletet gyakorolni a kormányzati költségvetés felett, és hogy a nyilvánosság milyen mértékben vehet részt a költségvetési döntésekben.
- A felmérés *nem* közvélemény-kutatás, és nem a szubjektív véleményeket értékeli – szigorú, objektív módszertanon alapul, az eredményeket pedig független hazai és nemzetközi szakértő ellenőrzi.

2. Milyen kapcsolat van az Open Budget Survey és az Open Budget Index 2015 között?

- Az OBS felmérés két évente készülő egyedi kutatási és elemzési kezdeményezés, mely a kormányok költségvetési átláthatóságát és felelősségét méri, beleértve a lakosság bevonását és a költségvetési folyamatot felügyelő intézmények hatásosságát is.
- Az Open Budget Index 100-pontos skálán helyezi el az értékelt országokat az átláthatóság alapján. Ehhez a kérdőív 228 kérdéséből 109-et vesz figyelembe, melyek kifejezetten arra irányulnak, hogy a kormányzat megfelelő időben teljes hozzáférést biztosít-e a nyilvánosság számára a nyolc kulcsdokumentumban szereplő információkhoz. Az Open Budget Index (OBI) azt méri, hogy az értékelt 115 ország összességében milyen elkötelezettséget mutat az átláthatóság iránt, és lehetőséget ad az országok összehasonlítására is.

3. Mik a főbb eredmények?

- Az Open Budget Index 2017 kimutatta, hogy a 115 vizsgált országból 89 nem biztosít elegendő információt a nyilvánosságnak a központi költségvetésről. Az információ tartalmazza a kormány döntéseit, hogy például az egészségügyet vagy az infrastruktúrát részesíti előnyben, hogy ténylegesen arra költi a közpénzt, amire a költségvetésben felhatalmazást kapott. A 115 ország átlaga 42 pont a 100-ból.
- 2015-höz képest az átlagos OBI pontszám 45-ről 42-re csökkent a két évvel ezelőtti felmérésben is szereplő 102 országot nézve. A felmérés 2006-os indulása óta ez az első csökkenés a globális átlagban. A csökkenés egyik oka a Fekete-Afrikai országok átlagának 11 pontos zuhanása. A csökkenés egy része a felmérés módszertanában tett változásoknak tudható be, de ezek nélkül is érzékelhető lett volna a romlás.

- Az alacsony globális átlag és a romló pontszámok ellenére néhány országban javulást tapasztalhattunk. Az országok köre igen változatos: Mexikó, Dominikai Köztársaság, Georgia, Szenegál, Thaiföld, Marokkó, Indonézia és Fidzsi érdemben javította költségvetési átláthatóságát.
- A hatékony, eredményes és felelős költségvetési rendszerek három pilléren nyugszanak: a költségvetés átláthatóságán, a lakosság költségvetési folyamatba történő bevonásán és az intézmények általi felügyeleten. Ha ezek közül bármelyik hiányzik, az az egész rendszert ássa alá.
- Bármely ország átláthatóvá válhat, mert az egyes országok költségvetésének átláthatósága csak a kormány politikai akaratán múlik. Ennek leggyorsabb és legkönnyebb módja, ha a kormány minden költségvetési információt (a nyolc kulcsdokumentumot és a mostani publikált dokumentumokból hiányzó információkat) elérhetővé tesznek az interneten és a nyilvánosság bevonását is beépítik a költségvetési folyamatba.
- Csak 32 ország biztosít megfelelő költségvetési felügyeletet a költségvetés jóváhagyásának és végrehajtásának szakaszában. Ezáltal sok esetben elégtelen a végrehajtó kormányok feletti kontroll, hogy befolyásolhatóak legyenek a költségvetés prioritásai vagy ellenőrizhető legyen a végrehajtása. Ezzel ellentétben a számvevőszékek rendelkezésére álló feltételek megfelelőek a 115-ből 75 országban.
- A mostani felmérésben a nyilvánosság bevonásának értékelésére a fejlődő gyakorlatok és a Global Initiative for Fiscal Transparency alapelvein alapuló értékelést vezettünk be. Az értékelés vizsgálja, hogy a kormány, a törvényhozó hatalom és a számvevők bátorítják-e a lakosságot a költségvetési folyamatban való részvételre és a költségvetés tervezésétől kezdve a végrehajtás ellenőrzéséig vizsgálja a részvételi lehetőségeket. Mindössze három országban (Ausztrália, Új-Zéland és Egyesült Királyság) találhatóak a folyamat valamennyi szakaszában részvételi lehetőségek.

4. Növeli-e a vizsgálat időszerűségét és fontosságát, ha egy országban jelentős költségvetési hiány van ?

- Az Open Budget Survey különösen fontos a kihívást jelentő költségvetési helyzetekben. A szűkösebb erőforrások miatt a politikai döntések nehezebbé válnak. Ilyenkor a költségvetés átláthatósága lehetővé teszi, hogy a lakosság részt vegyen a döntések előkészítésében, így a nehéz szakpolitikai döntések hitelessége, minősége és elfogadottsága is javul.
- Az átláthatóság eredményeként nő a nemzetközi befektetők által nagyra értékelt kiszámíthatóság, más oldalról az átláthatóság hiánya akadályozhatja, hogy az ország hozzájusson a közfeladatok finanszírozásához szükséges hitelekhez vagy megdrágíthatja azokat. Senki sem szeret úgy kölcsönadni, ha nem tudja, mire fogják költeni. Az adatok azt bizonyítják, hogy átláthatóbb költségvetési rendszerek hozzásegíthetnek, hogy könnyebben és olcsóbban szerezzünk forrásokat a hitelpiacokon.
- A csökkenő belföldi bevételek miatt a támogatásokat adó országok is rákényszerülhetnek, hogy meggondolják a segélyek csökkentését, nagyobb hangsúlyt helyezzenek az ellenőrzésre, és alaposabban számon kérik a kedvezményezett kormányokon a szűkös segélyforrások felhasználását. A költségvetési átláthatóság és elszámoltathatóság javítása révén egy segélykérő ország bizonyíthatja a segélyt nyújtó országok és hitelezők felé, hogy komolyan gondolja a korrupció elleni harcot és a hatékony működést.

Bár Magyarország esetében úgy gondolhatjuk, hogy nem szorulunk rá más országok pénzére, ez nem így van: az EU közös költségvetéséből sokkal többet kap Magyarország annál, mint amennyit oda befizet. Nem elég az utolsó centet is megszerezni a közös kalapból, hatékonyan fel is kell tudni használni. Éppen ehhez a hatékonysághoz elengedhetetlen az átláthatóság, a nyilvánosság bevonása és az erre hivatott intézmények felügyelete.

5. Mit jelent, ha a felmérés szerint egy országban a közzétett információ szintje minimális vagy nulla?

- Az OBI az egyes országok kormányait annak alapján rangsorolja, hogy a nyolc kulcsdokumentum közül hányat hoz nyilvánosságra teljes körűen és megfelelő időben, és hogy ezekben a dokumentumokban mennyi információ található. Lényegében azt méri, hogy az értékelt 115 ország összességében milyen elkötelezettséget mutat az átláthatóság iránt, és lehetőséget ad az országok közötti összehasonlításra is.

- A 115 országból 47-ben találtuk azt, hogy a költségvetésről minimális, csekély vagy semmilyen információt nem nyújtanak. Más szóval: a nemzetközi jó gyakorlat szerint szükséges legfontosabb dokumentumokból legfeljebb néhányat hoznak nyilvánosságra – vagy a nagyközönség számára e dokumentumokban megadott információk nem teljes körűek.

- Leginkább abban a 27 országban aggasztó a helyzet, melyek csak csekély információt, esetleg semmit sem hoznak nyilvánosságra. Ezen országok közül a költségvetési javaslatot a parlamenti jóváhagyás előtt egyik sem osztja meg a nyilvánossággal. Ez azt jelenti, hogy a közvélemény a költségvetéssel (adóforintjai és egyéb közpénzek elszámolásával) már csak tényadatként találkozhat.

- A felmérésből az is kiderül, hogy több országban is javulás tapasztalható az átláthatóságban a korábbi felmérésekhez képest. Sok más ország azonnal, alacsony költséggel elindulhatna ezen az úton, amennyiben az interneten időben elérhetővé tenné a kizárólag belső használatra készült vagy csak nyomtatott formában elkészült dokumentumait. A költségvetési átláthatóság elsődleges korlátja nem a források elégtelensége, hanem a politikai szándék.

6. A valóságban milyen mértékű korrupció tapasztalható a fejlődő országok költségvetésében? Tudnák számszerűsíteni?

- Az Open Budget Survey nem a korrupciót méri, hanem a költségvetés átláthatóságát, a nyilvánosság bevonását a költségvetési döntésekbe és a költségvetés felügyeletével megbízott intézmények tevékenységét.

- Szerintünk is rendkívül fontos, hogy a kormányok fellépjenek a korrupcióval szemben, ami nem könnyű, rengeteg intézkedést igényel. A korrupció számos okainak egyike a költségvetési átláthatóság hiánya. A legtöbb ilyen okkal ellentétben viszont az átláthatóság vonatkozásában gyorsan és minimális költséggel látványos eredmények érhetők el. Éppen ezért úgy gondoljuk, hogy a korrupció lehetőségeinek szűkítésében az első lépés lehet a költségvetési átláthatóság növelése.

7. Sokba kerül a kormánynak az átláthatóság?

- Nem! Az országok minimális költséggel azonnal érzékelhető mértékben növelhetik az átláthatóságot. A felmérésben szereplő legtöbb országban most is készül számos

kulcsdokumentum, vagy összeállítják a főbb költségvetési információkat (például az adósságra vagy makrogazdasági előrejelzésekre vonatkozóan), de nem hozzák őket nyilvánosságra. E kormányoknak egyszerűen csak hozzáférhetővé kell tenniük az információkat. Azonnal, szinte költségek nélkül jelentős javulás lesz tapasztalható.

- Ugyanakkor, ha egy kormány jól informált és közügyekben aktív társadalmat szeretne építeni, akkor vállalnia kell hosszú távú beruházásokat az információs rendszerek (költségvetési adatbázisoktól kezdve akár a lakosság tájékoztatása érdekében létrehozott irodákig) területén. Ugyanakkor látni kell, hogy ezek a beruházások valójában nem is az átláthatóság miatt szükségesek, hiszen nélkülük a kormány sem tud jó döntéseket hozni.

8. Miért válik egy kormány átláthatóbbá? Külső nyomás hatására? A felmérés által adott információk vezetnek változáshoz?

- A mostanival együtt eddig összesen hatszor készült el az Open Budget Survey. Az eddigi összes eredmény alapján az átláthatóság és elszámoltathatóság javulásának négy okát látjuk:

1. Politikai változások, melyek során autoriter, diktatórikus kormányok helyét olyan kormányzati rendszerek veszik át, amelyeket választásokon történő politikai megmérettetés és az ellenzék véleményének adott nagyobb tér jellemez, esetleg új pártok kerülnek hatalomra. Az ilyen változások leginkább akkor lehetnek hatással a költségvetési átláthatóságra, ha emellett reformpárti politikusok és technokraták kerülnek döntési pozícióba, vagy felkészült civil szervezetek vonják kérdőre a kormányt költségvetési kérdésekben. Szintén növeli az ilyen változás valószínűségét, ha a végrehajtó hatalommal szemben nagyobb teret kapnak az ellenőrző szervek, például a törvényhozás.

2. Az újító szándékú szereplők jelenléte, akik kormányzatban lévő (politikai vagy szakmai emberekkel karöltve) hisznek az átláthatóság fontosságában és képesek elindítani a reformokat és megtörni az ezekkel szembeni ellenállást.

3. Költségvetési és gazdasági válságok, melyek arra készítetik a kormányt, hogy a fiskális fegyelem és gazdasági bizalom helyreállítása érdekében különféle mechanizmusokat és ösztönzőket vezessen be, többek között független ellenőrzés formájában.

4. Nagy nyilvánosságot kapott korrupciós esetek, melyekre a reform-szemléletű szereplők élénken reagálnak, és rákényszerítik a kormányt, hogy hozzáférést biztosítson a költségvetési adatokhoz.

5. Olyan külső hatások, melyek a legjobb gyakorlatok világszintű elterjedését segítik elő, ezáltal felerősíthetik a hazai reformfolyamatokat és a civil társadalom szereplőit, ideértve az olyan sokszereplős kezdeményezéseket, mint a Nyílt Kormányzati Együttműködés, melyek előtérbe helyezik az átláthatóságot és elszámoltathatóságot, egyúttal a pénzügyi támogatásokat adó nemzetközi szervezetek részéről is kéri, hogy mutassanak példát az átláthatóság és elszámoltathatóság területén és ezeket követeljék meg partnereiktől. A Nyílt Kormányzati Együttműködés keretében Magyarország is vállalta például a költségvetési adatok közérthető közzétételét. Ugyanakkor az EU részéről is vannak kezdeményezések a kiszámítható költségvetési keretek elterjesztésére, például a középtávú költségvetési tervezés fejlesztésével.

9. Mennyire megbízhatóak az adatok?

- Az OBS a legmegbízhatóbb és legátfogóbb adatbázis a különböző országok időben is összehasonlítható költségvetési átláthatósága vonatkozásában.

- Az adatokat ötlépcsős eljárásban ellenőrizzük: minden országban egy helyi, független költségvetési szakértő végzi a kutatást; a válaszokat az IBP összeveti más nyilvános adatokkal és összehangba hozza a többi ország válaszával; az elkészült kérdőíveket anonim módon független szakemberek vizsgálják felül; a kormány képviselői lehetőséget kapnak, hogy az országukra vonatkozó kérdőívet kommentálják; végül pedig az IBP képviselői döntenek a kutatók és az ellenőrzést végző szakértők közötti esetleges nézeteltérésekben, hogy minden kérdésre helyénvaló válasz szülessen.

- Emellett ez nem kizárólag egy íróasztal mellett kitöltött kérdőív. Világszerte elkötelezett, független kutatók a gyakorlatban is tesztelték a költségvetés átláthatóságát, például úgy, hogy bejelentés nélkül ellátogattak kormányhivatalokba és ellenőrizték, hogy a kormány betartja-e az előre bejelentett közzétételi határidőket. Minden kutató dokumentált bizonyítékokkal, például törvényi hivatkozással, személyes beszélgetések adataival, dokumentumok másolatával támasztotta alá válaszáat.

10. Miért egy kérdőív jó módszer az átláthatóság vizsgálatára?

- Az Open Budget Survey megközelítése legalkalmasabb módja a költségvetési átláthatóság világszinten összehasonlítható mérésére:

1. Összehasonlítható, mert a kérdőív arra fókuszál, hogy a kormányok eleget tesznek-e a releváns és elfogadott nemzetközi sztenderdeknek.

2. Pontos értékelési eszköz, mert a szakértőknek bizonyítékokat kell szolgáltatniuk a válaszokhoz, nem elegendő a más nemzetközi felmérésekben használt érzékelésekre hagyatkozniuk.

- Hasznos, ha a felmérés egyedi ország szintű vizsgálattal egészül ki, amelyben feltárhatóak az átláthatóságot gátló okok és a javulás következményei, valamint a jó és rossz gyakorlatokra ösztönző tényezők.

11. Mi a „polgárok költségvetése”?

- A költségvetési információk többnyire olyan formában jelennek meg, amely szinte csak a szakemberek számára értelmezhető (vagy még számukra sem). Ezért a nagyközönség jó eséllyel meg sem próbálkozik ezeket megérteni.

- A Polgárok költségvetése (Citizen’s Budget) a költségvetésnek olyan egyszerűsített változata, melyen keresztül az utca embere is képes megérteni a költségvetésben tükröződő döntéseket. Könnyen érthető nyelvezetet és ábrákat használva magyarázza el, hogy honnan származik a kormány rendelkezésére álló pénz és hogyan kívánják azt elkölteni.

- „Polgári” változat a hét másik kulcsdokumentum bármelyikéből készülhet. Az Open Budget Survey azonban csak a költségvetési törvényjavaslat és az elfogadott költségvetés alapján készült „polgárok költségvetése” meglétét és tartalmát vizsgálja.

- Az OBS 2017-es felmérése alapján 57 országban publikálják a polgárok költségvetését.

12. Meglepő az országok OBI alapján kialakult rangsora?

- A 2015-ben készült OBI-hoz képest az látható, hogy több, eltérő adottságú ország is jelentősen javított teljesítményén az elmúlt két év során (pl. Georgia, Dominikai Köztársaság, Thaiföld, Szenegál és Marokkó).

- A rangsor jó hírt jelent mindazoknak, akik javítani szeretnék az átláthatóságot. A sorrend megmutatja például, hogy bármilyen típusú ország teljesíthet jól vagy kielégítően a költségvetési transzparencia területén. A példák között szerepelnek viszonylag szegény országok (Guatemala, Uganda), az olaj- és gázbevételektől függő országok (Mexikó, Norvégia és Oroszország) csakúgy, mint afrikai nemzetek (Jordánia, Dél-Afrika).

13. Georgiát és Dominikai Köztársaságot emelték ki, mint olyan országokat, ahol jelentős előrelépés történt a transzparencia területén. Mit tettek ennek érdekében?

- A jelentős eredmények tipikusan annak köszönhetőek, hogy a kormány közzéteszi azokat a dokumentumokat, melyeket korábban is elkészítettek, csak nem kerültek a nyilvánosság elé. Ezek az előrelépések gyakran annak köszönhetőek, hogy jelen van mind az országon belüli szándék az átláthatóság növelésére, mind a külső nyomás és ösztönzés a pénzügyi támogatásokat nyújtó országok és a civil szféra részéről.

14. Az átláthatóság hiánya nyomán a korrupció és a közpénzek felelőtlen kezelése észrevétlen marad?

- A közpénzek nem megfelelő célú elköltése – a törvényhozók el nem költött forrásokból saját magunka kifizetett bónuszaitól a kormány közbeszerzési szabálytalanságaiig – túl sok országot érint.

- Az átláthatóság hiánya és a gyenge felügyelet miatt lehetővé válik a közpénzek pazarló és szabálytalan felhasználása, mert nagyobb az esélye, hogy ezek az esetek észrevétlenek maradnak.

15. Beszélhetünk a különböző országokban dolgozó kutatókkal?

- Igen, sőt támogatjuk is az ilyen törekvéseket. Az egyes kutatók elérhetőségeit a következő címen érhetők el: <http://internationalbudget.org/opening-budgets/open-budget-initiative/open-budgetsurvey/country-info/researchers/>.

- Hat olyan országban, ahol kényes a politikai helyzet, a kutatók megőrzik anonimitásukat (Burundi, Kína, Egyenlítői Guinea, Mianmar, Katar és Szaúd-Arábia). A kutatók kérésére az IBP úgy döntött, hogy titokban tartja személyüket, viszont kérdéseiket készséggel továbbítják ezekhez a szakemberekhez.

16. Hogyan tud változást hozni ez a kutatás?

- Ez az Open Budget Survey hatodik kiadása és mostanra már a költségvetési átláthatóság irányadó mutatójává vált – máris széles körben használják a nemzetközi adományozók és kutatóintézetek, például a Világbank, az IMF, több bilaterális adományozó szervezet és nemzetközi kezdeményezések, mint az Open Government Partnership és a Global Initiative for Fiscal Transparency.

- A felmérésben szereplő kormányok egyre gyakrabban keresnek meg minket vagy helyi szakértőinket azzal a kérdéssel, hogy hogyan tudnák javítani eredményeiket.

- Idővel az Open Budget Index egyre nagyobb belső és nemzetközi nyomást helyez a kormányokra a költségvetési átláthatóság növelésére. A nagyobb költségvetési átláthatóság jobb elszámoltathatóságot jelent, ez pedig hatékonyabb programokat eredményez a szegénység felszámolásában.

17. Mikor készül a következő OBS?

- Az Open Budget Survey-re általában kétévente kerül sor. A kutatás következő köre várhatóan 2018 augusztusában kezdődik, az eredményeket 2019-ben tesszük közzé.

18. Mennyibe került a felmérés?

- A felmérés összköltsége a 115 országban mintegy 3 millió dollár volt. Ezen összeg fedezte a több mint 300 szakértő díjait, a kutatók részére biztosított képzéseket a felmérés módszertanáról és tucatnyi nemzetközi és regionális konferencia költségét, ahol a kormányokkal lehetett megvitatni a felmérés eredményeit.

- Az International Budget Partnership azért tud ilyen szerény költséggel jó minőségű adatokat előállítani, mert több mint 300, a transzparencia iránt elkötelezett kutató szánta rá idejét a megalapozott információk érdekében folytatott küzdelemre. A tanulmányt nem tanácsadók készítették, hanem a napi tevékenységük során is a témában dolgozó, lelkes szakértők.

19. Milyen alapon választották ki a résztvevő országokat és miért éppen 115 országot?

- Az volt a szándékunk, hogy olyan reprezentatív mintát hozzunk létre, melyből a világ legtöbb országára nézve érvényes következtetéseket vonhatunk le.

- Ehhez olyan mintára volt szükség, amely egyrészt elég nagy a statisztikai módszerek alkalmazásához, másrészt megfelelő számban képviselteti magát a világ minden fontos régiója.

- A 2006-os kutatásban 59 ország szerepelt, 2008-ban 85, 2010-ben 94, 2012-ben 100, 2015-ben 102, most pedig 115. Célunk, hogy tovább bővítsük a kutatás körét, folyamatosan figyelve arra, hogy hol találunk olyan független szakértőket és szervezeteket, amelyek sziklaszilárd adatokkal tudnak szolgálni.

20. Az öt legjobban teljesítő ország viszonylag fejlett – méltányos-e ezek eredményét a fejlődő országokkal összemérni?

- Bármely ország, jövedelmi szintjétől, földrajzi elhelyezkedéséről vagy bármely más tulajdonságától függetlenül, képes elérni költségvetési átláthatósággal kapcsolatos céljait, ha megvan a politikai akarat ennek megvalósítására.

- A felmérés eredményei megmutatják, hogy a költségvetési átláthatóság magas szintje nem a gazdag európai országok sajátja, hiszen Uganda és Guatemala is jó eredményt ért el.

- A felmérés azt is feltárta, hogy számos alacsony jövedelmű ország nem teszi közzé az elkészített költségvetési dokumentumokat. Egy egyszerű lépés, a dokumentumok kormányzati honlapon történő közzététele, számottevő mértékben javítaná az átláthatóságot és minimális költséggel járna.

21. A felmérés alapján hogy függ össze a költségvetés átláthatósága a szegény és a társadalom peremén lévő közösségek életével?

- A költségvetés a kormányok legfontosabb szakpolitikai eszköze; minden állampolgár életére hatással van, különösen a szegényekére.
- Az átláthatóság hiánya csökkentheti a szakpolitikai döntések hitelességét és a gazdaságpolitikai beavatkozások hatékonyságát. Emellett utat nyit a korrump és pazarló gazdálkodásnak, ez pedig visszafoghatja a szegénység felszámolására irányuló programok hatékonyságát is.
- Az OBI feladata, hogy helyi és nemzetközi nyomásgyakorlás révén növelje a költségvetési átláthatóságot.

22. Miért fontosak az információs szabadságot biztosító törvények?

- Az állampolgároknak joguk van ahhoz, hogy tájékoztatást kapjanak a közpénzek beszedéséről és felhasználásáról. Az OBI szerint a kormányzatok gyakran önkényesen adnak ilyen tájékoztatást. Az információs szabadságról rendelkező törvények biztosítanak jogalapot arra, hogy a közérdekű információ mindenki számára egyformán (diszkriminációmentesen) rendelkezésére álljon.
- Ahhoz, hogy figyelemmel kísérhessék a kormányzat teljesítményét a költségvetés és a szegénység felszámolása területén, a civil társadalomnak és a helyi közösségeknek gyakran igen részletes, ágazat- és programspecifikus információkra van szükségük – az ilyen részletes, egyedi szintű adatok valószínűleg nem állnak rendelkezésre a kormányzat által közzétett dokumentumokban. Az információs szabadságról rendelkező törvény lehetővé teszi, hogy a civil szféra a kormányzat által készített minden információhoz hozzájusson.
- Mindazonáltal az információs szabadságról rendelkező törvény nem elegendő annak biztosításához, hogy a közvélemény megfelelő időben hozzájusson az átfogó költségvetési információkhoz. Ezek a törvények a kormányzatnál már rendelkezésre álló információkra vonatkoznak; ezzel szemben az OBI-hoz hasonló eszközök nyomást gyakorolnak a kormányokra, hogy több és teljesebb költségvetési információt a megfelelő időben bocsássanak a nyilvánosság elé, önnön szándékukból, anélkül, hogy külön bárki is kérné ezeket a dokumentumokat.
- Bár a tájékoztatás szabadságáról szóló törvények hozzák létre azt a környezetet, melyben a civil szféra és a nagyközönség információt kérhet, nem szabad elfelejtenünk, hogy ezek a törvények nem feltétlenül szükségesek a költségvetési transzparencia megteremtéséhez. Ha a politikai szándék megvan, a kormányok bármikor nyilvánosságra hozhatják az információkat.

23. Mit nem értékel a Felmérés?

- Az Open Budget Survey nem értékeli az országosnál alacsonyabb szintű költségvetési rendszereket (mint a tartományi és önkormányzati költségvetések), a közbeszerzési kérdéseket, illetve a költségvetési szférába nem tartozó szervezetek és állami vállalatok nyolc kulcsdokumentum körén kívül megadott információit.
- A felmérés nem méri közvetlenül a költségvetési jelentésekben található információk pontosságát sem (azaz hogy helytállóak-e az adatok), illetve hogy a központi költségvetés mennyire igazságos és mennyiben felel meg a lakosság szükségleteinek.

- A felmérés nem terjed ki egyedi, részletes témákra, mint a költségvetésen kívüli alapok, közbeszerzési folyamatok és a kormány pénzügyi helyzetét befolyásoló egyéb tevékenységek.
- A felmérés nem vizsgálja a korrupciót.

24. Mit tehetnek a nemzetközi adományozók a költségvetési átláthatóság növelésére?

A nemzetközi adományozók sokkal jelentősebb szerepet vállalhatnak a költségvetési átláthatóság növelésében azzal, hogy

- a támogatott országokban az átláthatóság növelése irányában ható ösztönzőket alkalmaznak, például több költségvetési támogatást adnak azoknak az országoknak, melyek jobb eredményeket mutatnak fel a költségvetés átláthatósága terén. Továbbá a donor országok a kormánnyal és egyéb költségvetési érdekképviselőkkel, mint a törvényhozás, a számvevőszékek és a civil szervezetek tagjaival folytatott párbeszéden keresztül azonosíthatják a támogatható reformokat. Ezzel biztosíthatják, hogy a reformokat az országban szélesebb körben érzik magukénak és a reform biztosította előnyök fennmaradnak.
- technikai támogatást nyújtanak az ellenőrző intézményeknek és szereplőknek (törvényhozás, számvevőszék, civil szféra, média, stb.), hogy nagyobb nyomást tudjanak kifejteni a költségvetés átláthatósága és a felelős gazdálkodás érdekében.
- biztosítják, hogy az általuk juttatott adománnyal kapcsolatos információk kezelése átlátható legyen. Ez azt is jelentheti, hogy az általuk egy országnak juttatott általános célú támogatásnak meg kell jelennie az ország költségvetési dokumentumaiban. Vagy azt, hogy az adományozók átlátható beszámolókat készítenek saját projektjeikről, lehetőség szerint olyan formában és időzítéssel, amely összhangban van a kedvezményezett ország költségvetési rendszerével.
- Bár nem szoktunk így gondolni rá, de Magyarország hatalmas összegeket kap az EU-tól támogatás formájában, ezért az adományozó országok esetünkben a fejlett, nyugat-európai országok.

25. Változott valami az Open Budget Survey rendszerében az előző körhöz képest? Ez befolyásolja-e a korábbi adatokkal való összehasonlítást?

- Az IBP felülvizsgálta az Open Budget Survey-t (OBS) a 2015-ös változathoz képest, hogy kövesse a költségvetési információk közzétételének fejlődő módszereit, valamint a nyilvánosság bevonására és a költségvetési felügyeletre vonatkozó kérdései jobban igazodjanak a gyakorlathoz. Ezért az OBS 2017:

o új definíciót használ a „nyilvánosan elérhető” dokumentumokra. Az előző felmérésekben a nyomtatott formában közzétett dokumentumokat is nyilvánosan elérhetőnek tekintettük. A mostani felmérés csak a hivatalos kormányzati honlapokon elérhető dokumentumokat tekinti ennek. A definíció módosításának oka, hogy a gyakorlatban egyre elterjedtebb, hogy a kormányok hivatalos honlapjaikon teszik közzé a dokumentumokat. Az OBS 2017 válaszai alapján csak a dokumentumok 3 százaléka érhető el kizárólag nyomtatott formában, és a felmért országok túlnyomó többségében legalább egy költségvetési dokumentum elérhető az interneten. A „nyilvánosan elérhető” definíció módosítása nagyon szerény hatással volt az Open Budget Index 2017 (OBI) pontszámokra. Ezáltal az OBI 2017 pontszámok továbbra is összevethetőek a korábbi eredményekkel.

o felülvizsgálta a nyilvánosság bevonásáról szóló kérdéseket, hogy igazodjanak a Global Initiative for Fiscal Transparency erről szóló alapelveihez. Az alapelvek egyre szélesebb körben jelentik a költségvetési folyamatokba beépülő lakossági részvétel alapjait. A dokumentumok elérhetőségétől eltérően ezek a változtatások jelentősek voltak. Ennek következtében az Open Budget Survey 2017 nyilvánosság részvételére vonatkozó adatai nem hasonlíthatók össze közvetlenül a korábbi felmérések adataival.

o felülvizsgálta a közpénzek felelős és elszámoltatható felhasználását felügyelő törvényhozás, számvevőszékek és költségvetési tanácsok szerepéről és tevékenységéről szóló kérdéseket. A változtatások jelentősek voltak, ezért az Open Budget Survey 2017 költségvetési felügyeletére vonatkozó adatai nem hasonlíthatók össze közvetlenül a korábbi felmérések adataival.

Hazai kiegészítések

26. Javult vagy romlott Magyarországon a költségvetési átláthatóság?

- Kizárólag a költségvetési átláthatóság számszerűsítésére használt OBI pontszámot tekintve, enyhén romlott a magyarországi helyzet, hiszen 49-ről 46-ra csökkent. A legfontosabb változás, hogy a költségvetési törvényjavaslat a törvényjavaslat korai benyújtása és a táblázat új formátuma miatt már nem tartalmazza az előző időszakok adatait: sem az előző évi előirányzatokat, sem a legutolsó tényadatokat. A pontszám mellett arra is érdemes figyelni, hogy a kormány közzéteszi-e a hiányzó kulcsdokumentumokat (mint a féléves jelentés, a polgárok költségvetése és a költségvetési irányelvek), illetve ezek közérthetőbbé válnak-e. Érdemi előrelépést ezek a változtatások fognak jelenteni.

31. Miért kellene törődni a költségvetési átláthatósággal?

- A költségvetés nem csak annyiból áll, hogy a kormány beszedi az adókat, majd különböző célokra elkölti a pénzt. A költségvetésnek olyan célokra kell költenie, amelyek a lakosság számára fontosak. Ehhez első lépésként tájékoztatni kell a lakosságot, hogy jelenleg mire fordítják a bevételeket. Ezt követően lehetőséget kell biztosítani, hogy a lakosság kifejtse véleményét a jelenlegi helyzetről, javaslatokat tehesen a számukra fontos változtatásokra, majd végül lehetőséget biztosítani, hogy a döntésekben is aktívan részt vehessenek. Mind nemzetközi példák, mind a technikai fejlődés afele mutat, hogy egyre többen vehetnének részt a közpénzügyekben, ezáltal a társadalom számára kielégítőbb, elfogadottabb döntések születhetnének. De ezen folyamat első lépése, hogy minél több, jó minőségű és közérthető információ legyen elérhető a lakosság számára, azaz átlátható legyen a költségvetés.